

Slavkov u Brna (okr. Vyškov)

Palackého náměstí č. p. 14/16, parc. č. 971.

Vrcholný středověk – novověk. Zámek, město. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1545411N, 16.8749478E

V letech 2018 až 2020 probíhala v rámci areálu zámku Slavkov u Brna oprava tzv. valů. Tedy příkopu a konteskarповé zdi podél zámku z jižní, západní a severní strany. Samotný archeologický výzkum, který prováděla Archaia Brno z. ú. se skládal ze dvou částí (Dejmal 2021). V prvním případě se jednalo o standardní záchranný archeologický výzkum při zemních pracích doprovázejících úpravu dna příkopu a jedné místnosti v zámku. Druhou částí bylo provedení operativního stavebně historického průzkumu doprovázejícího opravu konteskarповé zdi.

Při úpravách dna příkopu bylo učiněno několik archeologických nálezů, které souvisejí s vývojem zámeckého areálu. Hned v jižním průjezdu směřujícím k příkopu byl během výzkumu objeven suterénní prostor (obr. 93). Jeho odkrytá část měla délku přibližně 8,5 m, šířku 2,7 m a světlou výšku až 1,8 m, přičemž původní podlahy prostory nebylo dosaženo. Stavební vývoj tohoto objektu je složitější. Původně byl tvořen patrně minimálně dvěma částmi. Přístupná část severojižní orientace byla vystavěna ze smíšeného zdiva. Místnost snad původně pokračovala dále k severu, nicméně po vybudování průjezdu byla zkrácena a čelo bylo opatřeno patrně větracím otvorem, který tvořily dvě svisle usazené kamenné desky. Na jižní straně se prostor stáčel směrem k jihovýchodu, přičemž tato část byla již v celé výšce zasypaná. V místě zlomu byla patrná změna klenby, která dále byla zcela cihlová. Datace objektu je vzhledem k absenci datovacího materiálu a stavebních detailů obtížná. Nicméně celá konstrukce musela pravděpodobně vzniknout před polovinou 18. století, kdy vznikl dnešní průjezd. Prostor snad představoval součást rozlehlejšího sklepení, které by nutně nemuselo přímo souviset se samotným zámkem, ale s městskou zástavbou stojící podél západní osy náměstí. Do zachované části suterénu byl během rekonstrukce zřízen vstup.

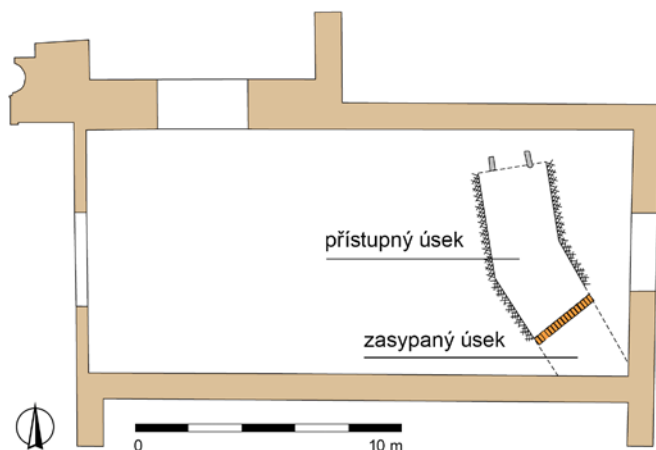
Další archeologické situace byly dokumentovány při úpravě dna příkopu. Ve střední části jeho jižního úseku byl zjištěn poměrně mělce zahluubený objekt, jehož většinou výplň představovaly lidské kosterní pozůstatky v druhotné poloze. Objekt jistě souvisí s původním kostelem sv. Jakuba a Panny Marie. Ten

beze zbytku zanikl v 18. století a je znám pouze ze starších vyobrazení. Kostel asi bezprostředně navazoval na budovu zámku a většina jeho plochy se nacházela v místech dnešního jižního zahradního parteru. Dle nálezu se zdá, že v prostoru příkopu byla celá stavba odstraněna, přičemž není vyloučeno, že zbytky kostela se dodnes nacházejí právě v jižním zahradním parteru. Samotný zkoumaný objekt pak souvisí s pohřbíváním při kostele, kdy patrně ostatky z druhotně narušených hrobů byly uloženy do kostní jámy (kostnice). Při budování (rozšiřování) příkopu došlo ke kompletnímu odstranění zdiva kostela a okolních hrobů. Samotná kostní jáma byla patrně hlubší, a tak se její relikty zachoval i pod niveletou nově budovaného příkopu.

V západním úseku příkopu byla zachycena historická cihelná kanalizace. Ta vede ze zámku původně v ose V–Z, posléze se lomí do směru S–J a vede středem příkopu. Kanalizace je z prostor zámku dodnes přístupná a částečně funkční. Na základě obhlídky víme, že vedla i dále mimo prostor příkopu jižním směrem kolmo na ulici Fügnerova. V severní části západního úseku příkopu se podařilo odhalit také neznámé cihelno-kamenné zdivo vedoucí v ose V–Z.

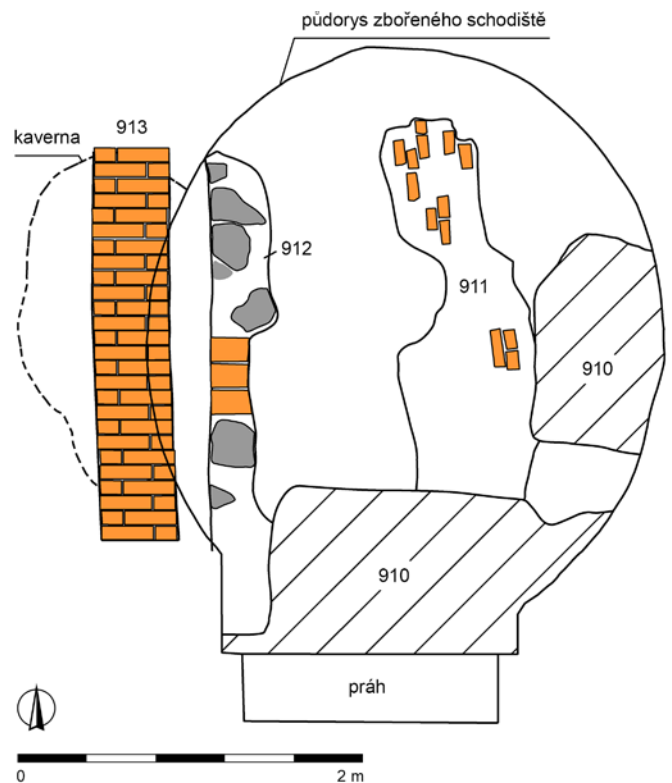
Ve střední části severního úseku příkopu bylo zachyceno starší kamenné zdivo orientované přibližně V–Z, které patrně souvisí s původní podobou příkopu a konteskarповé představbou v 1. polovině 18. století. V jihovýchodním rohu příkopu při budově zámku pak byla opět odhalena na několika místech historická cihelná kanalizace, včetně kamenné šachty.

Při dokumentaci opravy nebyly zachyceny žádné starší fáze konteskarповé zdi ani jiné relikty; celá zeď i s příkopem vznikla v rámci velké přestavby v 1. polovině 18. století. Složitějším vývojem prošel pouze severní průjezd do příkopu, který byl několikrát upravován a svoji dnešní podobu získal až se stavebními úpravami v 19. století.

Obr. 93. Zámek Slavkov u Brna. Jižní průjezd do příkopu s vyznačením objevené suterénní prostory. Archaia Brno z. ú.

Fig. 93. Slavkov u Brna Castle. South passage into the moat with the discovered basement areas marked. Archaia Brno z. ú.

Obr. 94. Zámek Slavkov u Brna. Severní křídlo, místnost bývalého šnekového schodiště, situace po částečném odtěžení podlahy. Archaia Brno z. ú.

Fig. 94. Slavkov u Brna Castle. North wing, former spiral staircase room after partial removal of the floor. Archaia Brno z. ú.

Krom příkopu a průjezdů se výzkum dotknul rovněž jedné místnosti v interiéru zámku. Šlo o prostor původního šnekového schodiště ve střední části severního křídla zámku. Samotné schodiště se zřítlo již v minulosti a během stavby bylo nahrazeno výtahem. Výzkum v místnosti se omezil na odebrání záspy podlahy a zčištění odhalených historických konstrukcí.

Nejstarší zachycenou konstrukcí byla cihelno-kamenná zeď s.j. 912, vedoucí v ose S–J (obr. 94), která dělila starší půdorys zámku. Z východní strany na ni navazoval patrně suterénní prostor, který je dnes zasypán a původně byl zaklenut cihelnou klenbou s.j. 911. Ta je dochována jen v reliktu a je porušena. Ke zdi s.j. 912 přiléhala další suterénní prostora ze západní strany. Postrádala klenbu a dochované interiérové omítky na západním lici s.j. 912 dokládají, že měla jiné výškové členění než východní místnost. Západní místnost byla buď plochostropá, nebo se mohlo jednat o vstupní šiji či schodiště ústící na povrch. Byla také vyplněna sutí. Celá dispozice byla změněna při výstavbě schodiště s.j. 915 a 916. Nestabilní sutě na západní straně byly překlenuty vynásecím pasem s.j. 913. Jeho jižní pata založena na druhotně použitém kamenickém článku patrně renesančního stáří. Snad se jednalo o část římsy či o náběžník sloupu. Konstrukce s.j. 910 představovala maltovou podlahu nástupu na zříceně schodiště.

Literatura

Dejmal, M. 2021: A039/2018 Slavkov u Brna – zámek – valy.

Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

Numerous historical castle structures (Fig. 93, 94) were detected during an excavation at Slavkov (Austerlitz) Castle (Vyškov District). Skeletal remains from the former church of St James and the Virgin Mary were also detected.

Miroslav Dejmal

Slavkov u Brna (okr. Vyškov)

Ul. U Stadionu, parc. č. 984.

Novověk. Park. Plošný odkryv. Záchraný výzkum.

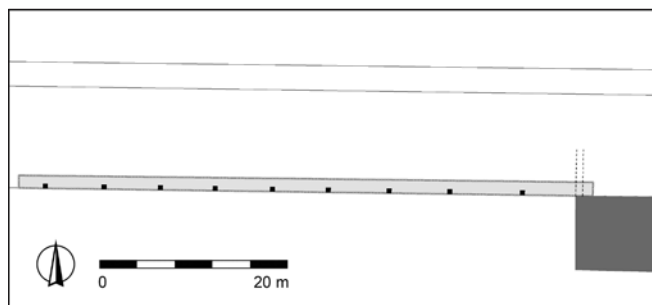
Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1556683N, 16.8723583E

V letech 2018 až 2020 prováděla Archaia Brno z. ú. drobný archeologický výzkum, který doprovázel opravu obvodové zdi zámeckého parku ve Slavkově u Brna. Slavkovský zámecký park vznikl ze starší renesanční zahrady někdy okolo roku 1700, přičemž byl ještě po celé 18. století upravován. Z tohoto období pochází i severní obvodová zeď parku, jejíž část byla pro havarijný stav opravována.

V rámci sledování hloubení výkopu podél severní strany zdi se podařilo zachytit tři základní situace (obr. 95). První situací je objev neznámé budovy či přístavku, z něhož se podařilo zachytit západní zeď, přičemž jižní stěna se zbytky poškozené omítky vymezovala severní obvod budovy, která je označována jako seník, či severní sklep. Nově zjištěná budova, či přístavek, je novověkého stáří a lze ji datovat až po vzniku objektu na jihu, případně se může jednat o její další trakt.

Další zkoumanou situací představuje samotná ohradní zeď, která byla poměrně náročně založena a snad má i několik fází. Založení zdi ovlivnila skutečnost, že terén je na obou stranách v různých výškových úrovních – na severní straně je až o tři

Obr. 95. Slavkov u Brna, ulice U Stadionu. Půdorysný plán zachycující zkoumanou situaci. Šedou linkou je označena ohradní zeď. Dvojicí šedých čar je vyznačena trasa silnice vedoucí podél zdi na severní straně. Šedý polygon znázorňuje samotný výkop. Černé čtverce ukazují rozmístění opěráků zdi. Tmavě šedý obdélník na východě je budova označovaná jako seník, či severní sklep. Čárkovaně je naznačen možný průběh západní zdi objevené budovy, či přístavku. Archaia Brno z. ú.

Fig. 95. Slavkov u Brna, U Stadionu Street. Layout plan showing the examined archaeological context. The enclosure wall is marked with a grey line. Double grey lines mark a road leading along the northern side of the wall. A grey polygon represents the trench. Black squares show the location of wall buttresses. A dark grey rectangle in the east is a building described as a hay barn or north cellar. The possible course of the west wall of the newly discovered building (or annexe) is marked with a dashed line. Archaia Brno z. ú.

metry převyššen vůči jižní straně. Základ je po celé délce shodný. Konstrukce je převážně cihelná a jeho stavební prvky byly původně kladeny za bednění, které se nacházelo na severní straně. Navíc je vůči severu zkoseno. Na tuto část, která byla odkrytá přibližně ve výšce 1 m, přičemž základové spáry nebylo dosaženo, navazuje další podzemní úsek. Zdivo bylo patrně lito, a ne stavěno do výkopu. Ve svrchní úrovni základové konstrukce bylo mnohem více použito kamenů než v dolní části. V druhotných polohách se zde vyskytly četné kamenické články. Ty podle tvarosloví patrně můžeme spojit s renesanční a raně barokní fází zámku. Snad se jednalo o zmetky, či v době výstavby zdi již přebytečné kusy. Tlaku severního svahu na zeď stavitelé čelili sérií poměrně subtilních opěráků (0,5 × 0,5 m) přibližně v pětimetrových rozestupech.

Nejmladší nález představuje litinové potrubí severojižní orientace vedené průrazem v popsané zdi. Snad se původně jednalo o vodovod přivádějící vodu do parku.

Literatura

Dejmal, M. 2020: A040/2018 Slavkov – zámek, zeď. Rkp. nálezové

zprávy. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

A minor excavation conducted due to the repair of the perimeter wall of the castle park in Slavkov u Brna (Vyškov District) was carried out in 2018–2020. This verified the rather complex structure of the castle park perimeter wall, within which Renaissance and Early Baroque stonemason elements were secondarily walled in. A remnant of an unknown building attached to it from the north was also detected (Fig. 95).

Miroslav Dejmal